

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสุขภาพในระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของเครือข่ายภาคประชาชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาตามแบบประเมินการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและแนวทางการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคและฟื้นฟูสภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 46 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จำนวน 14 คน คณะอนุกรรมการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จำนวน 12 คน ประธานชมรมสร้างสุขภาพ จำนวน 10 คนและประธานชมรมแม่บ้าน จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม ตามแบบประเมินการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและแนวทางการจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และฟื้นฟูสภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ของระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน นำไปทดสอบใช้กับคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 3 คน ได้ปรับปรุงแนวคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา

ผลการศึกษา

การจัดการสุขภาพในระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของเครือข่ายภาคประชาชนตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. การบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก
2. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่
3. การสร้างนวัตกรรมสุขภาพชุมชน

1. การบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก

1.1 การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างมีการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกได้จัดตั้งกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ตั้งแต่ปี 2549 เป็นกองทุนนำร่องของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยาตามนโยบายสำนักหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

การเตรียมความพร้อมของชุมชน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุกได้ดำเนินการประชาคมทุกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเพื่อขอความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานกองทุนสุขภาพตำบล โดยมีการเลือกตั้งคณะกรรมการ การค้นหาปัญหาด้านสุขภาพในหมู่บ้าน มีการดำเนินการคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านเข้าไปเป็นคณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบล โดยผ่านความเห็นชอบของประชาชนในชุมชน และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงาน การวางแผนการดำเนินงานใช้ปัญหาที่ได้จากการสำรวจความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก มีการชี้แจงทบทวนข้อกำหนด กฎเกณฑ์ ระเบียบ การดำเนินงานกองทุนสุขภาพให้คณะกรรมการกองทุนสุขภาพตำบลรับทราบทุกครั้งในวาระการประชุม ทุก ๆ 2-3 เดือน/ครั้ง ทำให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการในรูปของภาคีเครือข่ายสุขภาพ หน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ประชาชน ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการดูแลตนเองมากขึ้น

การดำเนินงานคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น พบว่า มีโครงสร้างและองค์ประกอบของคณะกรรมการ แต่งตั้งตามสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติกำหนด และให้ชุมชนพื้นที่ตำบลแม่สุกได้คัดเลือกตัวแทนเพื่อแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การติดตามและการตรวจสอบ การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณสุขให้เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นการเลือกกิจกรรมด้านสุขภาพโดยมีการจัดลำดับกิจกรรมด้านสุขภาพที่ควรทำก่อน ทำหลังและความต่อเนื่องของแผนงาน โครงการ

ด้านศักยภาพของบุคคล พบว่า การดำเนินการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการ และคณะกรรมการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นมีการประชุมให้ความรู้ ความเข้าใจในนโยบายของกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ บริหารจัดการส่วนคณะกรรมการที่เป็นผู้นำชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในระเบียบและการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพ กองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับ

ท้องถิ่นตำบลแม่สุก จัดการประชุมของกองทุนหลักประกันสุขภาพ แยกออกมาชัดเจนจากการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สุก ประชุมทุก 2-3 เดือน /ครั้ง

1.2 การรวบรวมข้อมูลภาวะสุขภาพของชุมชน

การรวบรวมข้อมูลภาวะสุขภาพของชุมชน พบว่า การรวบรวมข้อมูลสุขภาพของชุมชนคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของกองทุน เครือข่ายประชาชน มีการนำข้อมูลสุขภาพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สุกมาเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการ การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในหมู่บ้าน จัดเวทีประชาคมทุกหมู่บ้านร่วมกันกับประชาชนในหมู่บ้านของตนเองเพื่อค้นหาปัญหาสุขภาพในชุมชนและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

1.3 การจัดทำแผนงานและโครงการ

การจัดทำแผนงานและโครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น พบว่า เมื่อชุมชนได้ปัญหาในหมู่บ้านของตนเอง คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ กลุ่มแกนนำต่างๆ ได้จัดทำแผนสุขภาพชุมชนระดับหมู่บ้าน ซึ่งแผนสุขภาพชุมชน แบ่งแผนเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์และแผนสุขภาพชุมชน แยกออกมาชัดเจนเป็นแผนพัฒนาสุขภาพระดับตำบล การจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่ใช้จัดการสุขภาพที่ท้องถิ่นชุมชน องค์กรสร้างขึ้น ให้เกิดความสำเร็จของการจัดการในกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก แต่การจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ตำบลแม่สุกได้ดำเนินการหารือร่วมกันของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการเท่านั้น ไม่มีประชาชนเข้าร่วม เพื่อร่วมกันคิด ริเริ่มและตัดสินใจ ในการใช้วิธีการไหนจัดการจัดการสุขภาพใน และข้อมูลด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สุก เป็นฐานข้อมูลด้านสุขภาพในการบริหารจัดการกองทุนสุขภาพ

การประเมินกระบวนการการจัดทำแผนงานและโครงการ พบว่าเมื่อเครือข่ายประชาชนในหมู่บ้านได้ข้อมูลทางด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและจากแผนที่ยุทธศาสตร์และแผนสุขภาพตำบล จึงจัดทำเป็นแผนงาน โครงการย่อยในแต่ละปัญหาสุขภาพของแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและกลุ่มประชาชนชมรมต่าง ๆ แกนนำทางด้านสุขภาพ ได้นำข้อมูลจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่สุก และข้อมูลจากแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ระดับตำบล นำเสนอในเวทีประชาคมของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนรับทราบและเสนอความคิดเห็น การนำปัญหามาดำเนินการจัดทำแผนงาน โครงการตามสภาพปัญหาของแต่ละหมู่บ้าน ประชาชนหรือผู้รับผิดชอบ เป็นผู้เสนอโครงการหรือแผนงานสุขภาพชุมชน เพื่อให้การจัดทำแผนสุขภาพเป็นแผนงานโครงการส่งให้คณะกรรมการพิจารณาให้ดำเนินการและแก้ไข ปัญหาของประชาชนในพื้นที่จริงๆ คณะกรรมการกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายต่างๆมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มเป้าหมาย และผู้ที่สนใจเขียนและเสนอแผน

กิจกรรม โครงการต่างๆตามสภาพปัญหาของหมู่บ้าน ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อการจัดทำโครงการตามผู้นำชุมชน หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

1.4 การจัดบริการกิจกรรมตามชุดสิทธิประโยชน์

ระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก พบว่า จากการจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์และแผนสุขภาพชุมชนมาใช้ในการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จัดเป็นแผนปฏิบัติการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มหญิงมีครรภ์และเด็กเล็ก (เด็กแรกเกิดถึงต่ำกว่า 6 ปี) เช่น โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว (2) กลุ่มเด็กโตและเยาวชน (อายุ 6 ปี ถึงอายุต่ำกว่า 25 ปี) เช่น โครงการศูนย์บริการที่เป็นมิตรในชุมชน เยาวชนจิตอาสา (3) กลุ่มผู้ใหญ่ เช่น โครงการการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง แกนนำสุขภาพในการดูแลผู้ป่วย (4) กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้มีอาชีพเสี่ยงและกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น โครงการร่ววงย้อนยุค โครงการตรวจคัดกรองสารเคมีในเกษตรกร (5) กลุ่มผู้พิการและทุพพลภาพ เช่น โครงการการดูแล ส่งเสริมและฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพัฒนาการช้า

สำหรับการจัดบริการสุขภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ ได้เสนอเกี่ยวกับการจัดบริการให้กลุ่มต่างๆ แต่บางโครงการดำเนินการไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกายในกลุ่มสตรี ผู้คิดและจัดทำแผนงานและโครงการส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านและหากเป็นโครงการการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน อาทิเช่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดหวาน มัน เค็ม การหาสารเคมีในร่างกาย ยังไม่มีเกณฑ์ ตัวชี้วัด หรือแบบติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ต่อเนื่องในระยะยาว

1.5 การกำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการสุขภาพ

การติดตามการดำเนินงาน โครงการของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก มีการติดตามการดำเนินงาน โครงการต่างที่มีรูปแบบการติดตาม ประเมินผลไม่ชัดเจน เป็นการติดตาม การกำกับ การทำกิจกรรมเท่านั้นให้สอดคล้องกับแผนงาน โครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ส่วนการประเมินผลไม่มีตัวชี้วัดด้านสุขภาพ ไม่มีการติดตามที่ต่อเนื่อง โครงการสิ้นสุดตามระยะเวลาประชาชนก็หยุดกิจกรรม บางโครงการมีการประเมินผลโครงการในเชิงปริมาณ และมีการสรุปผลรายงานในแต่ละโครงการ รวมทั้งการกำกับติดตามการดำเนินงาน ทำโดยคณะกรรมการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก ซึ่งมีการติดตาม สังเกตขณะดำเนินงานของโครงการแต่ละชุมชน การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบทางหอกระจายข่าว มีการจัดทำเอกสารสรุปผลการดำเนินงานของระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก ปีละ 1 ครั้ง

การประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนเป็นประจำทุกปี ได้คะแนนจากการประเมิน 93 คะแนนจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และมีการประเมินผลความพึงพอใจ ปีละ 1 ครั้ง พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับดี แสดงให้เห็นว่าในการดำเนินงานจัดการสุขภาพของประชาชน ชุมชนมีศักยภาพการจัดการสุขภาพและมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและพัฒนาศาธารณสุข

2. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ พบว่า

2.1 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ตำบล แม่สุก มีการคัดเลือกตัวแทนจากประชาชน และมีการประชุมคณะกรรมการบริหารกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นเป็นประจำทุก 2-3 เดือน/ครั้งและผู้เข้าร่วมประชุมต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ทุกครั้ง และใช้ความเห็นชอบร่วมกันของคณะกรรมการเป็นเกณฑ์ ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ประธานอสม. ระดับตำบล ประธานอสม.ทุกหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้แทนจากหมู่บ้าน จำนวน 5 คน หัวหน้าส่วนสาธารณสุข ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เข้าร่วมประชุม

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขอรับบริการจากกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในรูปเครือข่ายภาคประชาชน กลุ่มแกนนำต่างๆ ชุมชนมีการจัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านและประชุมประชาชนในหมู่บ้าน จัดเวทีประชาคมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมค้นหาปัญหาร่วมกัน การวางแผนจัดทำแผนงาน โครงการเกี่ยวกับงานสุขภาพ งบประมาณจากกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุก

2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสมทบเงินกองทุนจากประชาชนในพื้นที่ พบว่ามีการสมทบเงินจากประชาชนมาตั้งแต่ปีที่เริ่มต้นในการดำเนินงาน คนละ 10 บาท/ปี เก็บตามรายชื่อทะเบียนราษฎร์ และได้รับการสมทบจากประชาชนในพื้นที่มาตลอด ปัจจุบันประชาชนมีการสมทบจำนวน คนละ 10 บาท/ปีตามที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่สุก และเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเวทีประชาคม ประชาชนให้ความร่วมมือดำเนินกิจกรรม ตามระยะเวลาของแผนงานและโครงการเท่านั้น บางโครงการไม่ทำต่อเนื่องทำช่วงที่มีงบประมาณสนับสนุนเท่านั้น มีการจัดตั้งคณะกรรมการการประเมิน ตรวจสอบกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นตำบลแม่สุกที่มาจากตัวแทนประชาชนชุมชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินตรวจสอบ การดำเนินโครงการของตนเองเพิ่มเติมในหมู่บ้านของตนเอง และมีการชี้แจง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์

โครงการให้ประชาชนในชุมชนรับทราบและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอย่างสม่ำเสมอ

2.4 การมีส่วนร่วมของแหล่งสนับสนุนงบประมาณด้านสุขภาพ พบว่า ได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานด้านสุขภาพในพื้นที่ตำบลแม่สุก ได้แก่ องค์การอิสระ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และมูลนิธิพะเยาเพื่อการพัฒนา ให้โครงการที่ประชาชนในชุมชนส่งขอสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานดูแลสุขภาพ แก้ไขปัญหาสุขภาพในหมู่บ้านของตนเอง

3. การสร้างนวัตกรรมสุขภาพชุมชน

การสร้างนวัตกรรมสุขภาพชุมชนที่สามารถแก้ไขปัญหาสุขภาพหรือสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน มีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ลดการดื่มสุรในงานศพ โดยเริ่มต้นจัดทำโครงการจำนวนหนึ่งหมู่บ้านเป็นต้นแบบการลดเหล้าในงานศพ และโครงการนำสมุนไพรให้บริการในงานศพเพื่อลดการดื่มสุรา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. นำผลที่ได้จากการศึกษาไปกำหนดแผนพัฒนาปรับปรุงการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินผลอย่างต่อเนื่องในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นต่อไป
2. นำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาการดำเนินงานให้ครอบคลุมตามกลุ่มเป้าหมายในชุดสิทธิประโยชน์ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
3. นำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาศักยภาพ คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการในการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการกำหนดตัวชี้วัดทางด้านสุขภาพให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข
2. ควรมีการศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นจากประชาชนในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การจัดการด้านสุขภาพที่แท้จริง